

Подковенко Тетяна Олександрівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

СИСТЕМА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЯК ЯКІСНИЙ МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Необхідність оптимізації процесу реформування системи законодавства України, спрямованого на забезпечення реалізації проголошених принципів правової держави, де людина, її права та свободи є найвищою соціальною цінністю є очевидною. Інтенсивний розвиток сучасних суспільних відносин відповідно вимагає якісного їх правового регулювання. Тому постає потреба забезпечення ефективності правового регулювання існуючих суспільних відносин, передбачення їх подальшого розвитку.

Таким чином, на сьогодні актуальним і важливим є дослідження як самого феномену “системи законодавства”, так і питання забезпечення дієвості та ефективності системи національного законодавства, яке б відповідало назрілим суспільним потребам.

За роки незалежності України вітчизняні вчені неодноразово зверталися до окремих питань теоретичного осмислення закономірностей функціонування системи законодавства України та шляхів та напрямів її вдосконалення. Суттєвий доробок у розвиток цієї проблеми внесли С. Бобровник, О. Богінич, М. Козюбра, А. Колодій, В. Котюк, В. Копейчиков, М. Кравчук, Н. Оніщенко, В. Опришко, П. Рабінович, М. Цвік, О. Шевченко, Ю. Шемшученко та інші.

Сучасна ситуація в розбудові України має непростий характер. Країна переживає сьогодні перехідний період і виробила поки що не досить повний законодавчий масив. Навіть за умови наявності насиченої законодавчої бази важливим аргументом є саме ефективність правового регулювання існуючих суспільних відносин. Тобто важливого значення набуває дійсна реалізація правових приписів. Тому на перший план виходить не кількість нормативно-правових актів, а їх можливість реально врегулювати ту чи іншу конкретну ситуацію.

Тому і вдосконалення чинного законодавства має бути постійним процесом, спрямованим на вдосконалення, поліпшення та оптимізацію правового регулювання існуючих суспільних відносин.

Загалом, можна виокремити такі тенденції вдосконалення і розвитку системи законодавства: по-перше, це необхідність забезпечення верховенства правового закону у всіх сферах життя суспільства, його стабільності та інтенсифікації; по-друге, спеціалізація законодавства з його різноманітними формами прояву: диференціація, конкретизація, деталізація; по-третє, правова уніфікація і супутні їй процеси – інтеграція, генералізація, універсалізація, видання комплексних нормативних актів. Як зазначає Г. Шмельова, концепція розвитку законодавства України має передбачати створення такої системи законодавства, яка б відповідала сучасним потребам розвитку суспільства і характеризувалася такими показниками як узгодженість, точність, визначеність, стабільність, динамізм, оглядовість тощо. Майбутнє законодавство України має бути досконалим і за змістом і за формою. Умовою створення досконалої системи законодавства є пізнання об'єктивних закономірностей суспільного розвитку, які потребують правового регулювання. Основним засобом формування і вдосконалення системи національного законодавства як цілісної системи є насамперед законодавча діяльність, яка паралельно із систематизацією забезпечить злагодженість та дієвість законодавства. Що в свою чергу відобразиться на якості правового регулювання суспільних відносин. І тому роль законодавця полягає у творенні норм права, виходячи із реально існуючих суспільних відносин при цьому передбачаючи та враховуючи обов'язково їх подальший поступовий розвиток. М.І. Козюбра зазначає, що юридичні норми, які недооцінюють, а то й просто ігнорують реальні умови життя, не витримують випробування життям. Юридичні норми не можуть виходити за рамки тих соціальних умов, які склалися на конкретному етапі існуючого суспільного ладу. Тобто норми права повинні повністю задовольняти об'єктивно виправдані інтереси суб'єктів. А це у свою чергу сприятиме уникненню протиріч, пов'язаних з конкретним суспільним

відношенням і буде максимально наближеним до реалій та потреб життя. В іншому випадку, які б не були ідеальні норми, якщо вони не відповідають рівню розвитку даного суспільства, то вони приречені. Таке право є мертвим. Тому і вдосконалення системи законодавства по суті являє собою процес, що має на меті забезпечення постійної відповідності її елементів, починаючи від початкового – нормативного припису, реально існуючим суспільним відносинам.

Все це породжує потребу суттєвої активізації заходів щодо приведення законодавства у відповідність до Конституції України, забезпечення його стабільності та дієвості. Світовий досвід переконливо свідчить, що країни в яких створенні громадянське суспільство і правова держава або розвиток яких здійснюється в такому напрямку і пов'язаний з послідовним вирішенням відповідних завдань, постійно приділяють велику увагу підтримці системи чинного законодавства в належному стані.

Актуальним залишається процес гармонізації національного законодавства з міжнародним правом і є у певній мірі програмою подальшого розвитку системи законодавства України. Сьогодні міжнародне право набуло значного впливу на розвиток національного законодавства. Цей вплив посилюється конституційним визнанням пріоритету норм міжнародного права. Однак це не повинно бути “сліпим” запозиченням та перенесенням зарубіжних концепцій і норм на вітчизняне законодавство. Такий процес потребує врахування особливостей та специфіки законодавчої діяльності, наукового підходу до розв'язання актуальних проблем правового регулювання.

Таким чином, система законодавства – лише до певної міри результат специфічної діяльності суб'єкта нормотворення; за великим рахунком це своєрідна інтегрована характеристика політичного стану суспільства, яке набуло необхідної усталеності, стабільності, визначеності і здатне забезпечити певний нормативний порядок. Система законодавства не утворюється тільки швидким продукуванням нормативних актів (часто – декларативних). Утворення системи законодавства практично тотожне ствердженню реальної,

ефективної державності. Реформування чинного законодавства повинно бути професійним та змістовним, спрямованим на створення та забезпечення ефективного механізму правового регулювання усіх сторін суспільного життя. Лише такий підхід забезпечить формування права як найвищої культурної цінності суспільства. А законодавство буде тим єдиним, дієвим та уніфікованим регулятором існуючих суспільних відносин, що у свою чергу забезпечить дійсну реалізацію проголошених принципів правової держави та громадянського суспільства.

Література:

1. Козюбра М.І. Прискорення соціально-економічного розвитку і теоретичні проблеми вдосконалення правового регулювання // Радянське право. – 1987.- №1. – С.8.
2. Лисенкова О. Система законодавства України: структурно-функціональна характеристика. Кандидатська дисертація – К., 2001. – 228 с.
3. Шмельова Г. Юридичні засоби удосконалення змісту і форми законодавства. Концепції розвитку законодавства України. Матеріали науково-практичної конференції. К. – 1996. – 508 с.